

סה:

אלו טרפות פרק שלישי חולין

רבינו גרשום

מסורת הש"ס

ואין ראשו ארוך יניעו צדי העך שלשה סימנים משום דסברא הוא לרבינו סימן דגרוע מכולו יריב"א מפרש שאין שום מין חגב שהוא חסר מהן ארבעה סימנים דמתני' שלא יהא חסר כמו כן או ראשו ארוך או סימן אחר בהדיה אבל אפשר שחסר סימן של ראשו ארוך והיה לו ארבעה סימנים דמתניתין ור"מ דהשתא משמע דלמנא דבי רבי ישמעאל ולמנא דמתניתין שרי ראשו ארוך ובמסכת שבת בשלהי פרק רבי עקיבא (דף 5:) נמי אמרין דרב כהנא מעבר שזשיפא אפומא ל"ל רב שקליה כי הכי דלא נימרו מיכל קא אכל ליה וקא עבר משום אל תשקאו את נפשתיכם משמע דליכא איסור משום חגב טמא ולא חסר ליה אלא מפני שגאו חי ושיפא הוא ראשו ארוך כדאיתא פרק אין מעמידין (דף 10:) גבי העיד יוסי בן יעזר על אל קמלא דקן שמפרש רב פפא דליל קמלא הוא שזשיפא אפומא יוסי בן יעזר ורבנן כדאשאו ארוך ורב מיא בר אמי אמר סוסבל ופליגי בכנפיו חופין את רובו אי בעינא רובא דמנכר אבל כדאשאו ארוך דכ"ע לא פליגי דאסור וזהו מיעוט דכיון דק"ל דראשו ארוך שרי אמאי קאמרי התם רב חייא בר אמי דאסור לכולי עלמא ונראה לר"מ דגרב התם דכולי עלמא לא פליגי דשרי וכן מלא כספר יוסי(ס): ור"א ראי ארבעה כראי הרגול ור"א ראי הרגול כראי ארבעה ור"א ראי שניהם כראי סלעים מה שוקק תמלה ארבעה וחרגול ומניח סלעים עד לכסוף אף על פי שהם תמוז תמלה נמקרא קודם חרגול זהו לפי שארבעה וחרגול תלוקים זה מזה יותר ממה שחלוק כל אחד מהם מסלעים כי כל אחד מהם אין תלוק מסלעים אלא מדבר אחד או מנבחה או מונג אבל ארבעה וחרגול תלוקים זה מזה בשני דברים שארבעה אין לו גבחת ואין לו זנב וחרגול יש לו שניהם דמיוכה כסוגיא דחרגול יש לו גבחת כשיבא לפרש דסלעים קרא ימירא הוא ועוד י"ל דלכך תפס ארבעה וחרגול לפי שהם עיקר הדרשה כדמוכה כסמוך דמסיק דסלעים קרא ימירא הוא ואחא למשרי דראשו ארוך: ובי תיבא ביין דשוו בארבע סימנים מיידינן ור"א שריבין: דסבירא ליה כללא בתרא דוקא כמו שפי' בקובצתם ולהכי לא איצטרך להו לכוליהו דרדין כדאמר בפ' בכל מערבין (עירובין כח.) דלמאן דאית ליה כללא בתרא דוקא מריבין כל דדמי ליה בשני דרדין אכל מאן דאית ליה כללא קמא דוקא לא מריבין עד דדמי ליה משלש דרדין אי הכי חרגול דאית ליה זנב נמי לא ליכתוב בו' אלא על כרחק מדאצטרך למכתב חרגול משום דלא הוה יליפין ליה מארבעה וסלעים לפי שיש לו זנב אם כן סבירא ליה דכללא קמא דוקא ולהכי מנריך שיהא דומה בכל הדרדין והואל ובו גם ז' שאין ראשו ארוך ננריך שיהא בו ור"מ ואפילו יסבור דכללא קמא דוקא לא ינריך יותר משלשה סימנים דהא כפרק בכל מערבין (שם כח.) לא מנרעין אלא רק שלשה דרדין ואפילו למאן דאית ליה דכללא קמא דוקא והוה מני' לשנייה דהכא נמי לא יליפין מפרט אלא שני סימנים דארבעה כנפים וכנפיו חופין את רובו אבל סימן דקרקוליס ורגלים כתיב בהדיא אשר לו כרעים ממעל לרגליו ולא אהו מפרטא הלכך אי אמר כללא קמא דוקא מאריכי נמי אז נמי אי אין ראשו ארוך והשתא לא יליפין מן הפרטות רק שלשה דרדין וזו כדאשאו ארוך ור"מ (ג' סז) ומיהו לא כרבינן לשנייה הכי אלא אפי' יהיו קרקולין כאן כחשבון הג' דרדין ונאמר שלא נכתבו כדי להוסיף שלשה

ויפורת כרמים. מין ארבעה שלשה מין גבחת: ואין לי אלא. מין חגבים הבא לפנינו ואין לו גבחת יש לנו להיבין מארבעה שיש כאן כלל ופרט וכלל דמפרש לקמיה (סו.) אשר לו כרעים חלוליו כלל ארבעה פרט למיניהו חזר וכלל ויש לך לרבות בכעין הפרט הדומין לו בכל סימניו שיש לו ארבעה סימנים דמתניתין ועוד תמישי: שאין לו גבחת. שאין ראשו מרוע: הבא לפנינו ויש לו גבחת. שאינו דומה לארבעה אלא בארבעה סימנים האמורין בשמנתו: ס"ל סלעים זה ניפול. וזהו יש גבחת והכשירו הכתוב והדר כתב למיניהו להיות כלל ולידון עם אשר לו כרעים בכלל ופרט וכלל ומיבא בכעין הפרט את הדומה לו דהיינו אושקף וה"ה ליומנא ירושלמי ותדא מנייהו נקט דיש לו גבחת. ולקמיה (סו.) פריך הא אמרן לעיל סלעים הוא רשון והכא מפרש ליה זה ניפול: ואין לו להכשיר בשני דיינין של כלל ופרט הללו: אלא הבא לפנינו ואין לו גבחת. דליחתיבי מלמינו דארבעה: והבא ויש לו גבחת. דליחתיבי מלמיניהו דסלעים: והבא ואין לו זנב. כלומר ובלבד שיבא לפנינו ונראה שאין לו זנב דלארבעה וסלעים אין זנב ואכתי חמשה סימנים נינהו: הבא ויש לו זנב מנין. שאינו צריך לחזור אלא אחר ארבעת הסימנים: ס"ל חרגול. דיש לו זנב ולמיניהו חזר וכלל להכי לידון כעין הפרט ולהביא הכרספת והשחלנית וה"ה לגרזיבא ולי נמי היא היא מר קרי ליה הכי ומר הכי: ואין לי אלא הבא לפנינו. בין אין לו גבחת ובין יש לו בין שאין לו זנב ובין שיש לו דהא כוליהו איחתיבו: והבא ואין ראשו ארוך. כלומר ובלבד שיהא בא לפנינו ואין ראשו ארוך דהיינו חמשה סימנים דהך כוליהו אין ראשו ארוך: הבא וראשו ארוך מנין. ובלבד שיהא דארבעת הסימנים: הכי אהי דן בו' לא ראי בו'. שיש בו מה שאין בוה ועל כרחק אין סימניו הטהרה תלי בונג ובגבחת לא ציט לו ולא באין לו שהרי יש כאן אין לו וכשר ויש לו וכשר: הגד השוה שבהן בו' אף כל בו'.

תורה אור השלם

1. את אלה מהם תאכלו את הארבה למיניו ואת הקלעים למיניהו ואת החרגול למיניהו ואת הקנב למיניהו: ואת אלה כב למיניהו: ויפתח יא כב

מאי גבחת שמפרט בפניו: הבא ואין ראשו ארוך כלומר דגובאי וסלעים וחרגול שלשתן אין ראשו ארוך. לא ראי שניהם כראי סלעים דארבעה אין לו גבחת וסלעים לא ראי חרגול כראי סלעים דחרגול יש לו זנב וסלעים אין לו זנב לא ראי ארבע כראי חרגול כלומר דארבעה אין לו גבחת וחרגול יש לו גבחת ואומאי כל דרמי ליה פשוט צדין כלומר דמיהו. וזה ויראשו ארוך לא דמי אלא מצד אחד כלומר בו' סימנים לא בראשו שיהא שיהא לכול שיהא או על ד סימנים ולא ראי ראשו ארוך. ואתי כל דרמי ליה מצד אחד כלומר אם לו סימנים והו צד אחד אף על רלא דמי ליה בצד אחד שראשו ארוך מריבין ליה.

הו שייך לפרק שפאר הו

ואפילו ראשו ארוך ולקמיה פריך מה להגד השוה שבהן שכן אין ראשו ארוך. וקרקולין גרסינן. ובין האי תנא למנא דלעיל ליכא אלא הך דרשה דהאי מרבה ראשו ארוך ומנא דברייתא דלעיל לית ליה: הדרגור. מין חגב טמא: ס"ל חגב. דלא איצטרך דהא איחתיבו כל השוין להו בארבעה סימנים: ששמו חגב. וכל האמורין למעלה שם חגבים: יכול אין בו כל הסימנים הללו. ולקמן (סו.) פריך מנא תימי והא ארבעה וחרגול כתיבי: ס"ל למיניהו. דחגב והיינו כללי כללות ופרטי פרטות דאמרינן לעיל (ע"ב) דהאי חגב ולמיניהו ימירי נינהו לדרשה וסלעים נמי מייחתיבין ליה לקמן: ה"ג פריך רב אחאי עד סנהו ענין לראשו ארוך והדר גרסינן במאי קמיילגי עד כי האי גוונא מהכא והדר גרב אמר מר אי שמו חגב וכו': מה להגד השוה שבהן וכו'. דהא ע"כ עד דדמי ליה לפרט בכל דרדין בעינן לתנא דבי רבי ישמעאל: ור"מ. ס"ל דכיון דדמי ליה במקצת מריבין ליה בכעין הפרט כדפליגי תנאי בעלמא(א) בכל כלל ופרט וכלל דליכא למאן דאמר כללא קמא דוקא והוה ליה כלל ופרט' ואין ככלל אלא מה שפרט והאחי כללא בתרא שהוא מוסיף על הפרט מידי דדמי ליה לפרט בכל דרדין ואיכא למאן דאמר בתרא דוקא והוה ליה כלל מוסיף על הפרט ואיחתיבו כל מילי ואיחתיבו כללא קמא למיהו (ז) בכלל ופרט למעוטי מידי דלא דמיא ליה לגמרי אבל מידי דדמי ליה במקצת לא מני' למעוטי דהא בתרא דוקא ותנא דבי רבי ישמעאל כמאן דאמר בתרא דוקא ס"ל: אי הכי וזו ינו ויש לו זנב: אלא. מאי טעמא לא אייתי מייניהו משום דליכא למיפריך בו' וה"ג איכא למפריך: וסיפי מארבה וחרגול. בהגד השוה שבהן דארבעה סימנים: דמאי פרכת. להגד השוה אי פרכת מה לארבעה שכן אין לו גבחת מאמר כסלעים הכי חרגול יוכיח ומה לחרגול דיש לו זנב הכי ארבעה דלחן לו זנב וזנב הדין הגד השוה שבהן שאין בארבעת סימנים ואין ראשו ארוך: תנהו ענין. זו מדה בתורה דבר שאינו ענין לגופו תנהו ענין לדבר אחר: במאי